

Волынская	336,3	422,4	465,0	1307,7	1055,6	1307,7	-842,7
Днепропетровская	7118,2	9819,2	13163,5	8684,9	5309,9	8684,9	4478,6
Донецкая	8776,6	10654,9	14409,5	4924,6	4451,3	4924,6	9488,9
Житомирская	314,3	405,1	521,2	456,8	294,8	456,8	64,4
Закарпатская	676,9	1148,0	1220,6	1866,2	1552,5	1866,2	645,6
Запорожская	3125,3	4324,8	5370,1	3591,0	3414,0	3591,0	1779,1
Ивано-Франковская	885,8	1005,4	721,7	726,4	789,0	726,4	-4,7
Киевская	577,9	775,6	943,1	3464,0	2597,1	3464,0	-2520,9
Кировоградская	189,0	272,5	391,6	238,0	178,6	238,0	153,6
Луганская	3004,6	3963,7	6361,0	1780,7	1484,5	1780,7	4580,3
Львовская	804,8	1036,7	998,5	2572,7	1454,0	2572,7	-1574,2
Николаевская	1059,7	1104,5	1649,8	917,3	533,3	917,3	732,5
Одесская	766,4	1098,5	2314,9	1955,3	2551,6	4762,8	-2447,9
Полтавская	1874,7	2143,1	2574,5	1295,3	899,5	1295,3	1279,2
Ровненская	291,4	384,7	452,1	533,7	416,5	533,7	-81,6
Сумская	513,7	682,0	913,4	547,3	374,5	547,3	366,1
Тернопольская	81,6	124,8	144,3	339,8	168,6	339,8	-195,5
Харьковская	888,6	1143,0	1551,5	2475,1	2265,4	2475,1	-923,6
Херсонская	245,6	323,2	400,3	305,8	188,8	305,8	94,5
Хмельницкая	221,1	336,7	418,1	544,6	330,6	544,6	-126,5
Черкасская	482,7	690,6	866,9	1022,9	494,9	1022,9	-156,0
Черновицкая	112,1	157,5	166,2	195,0	134,0	195,0	-37,5
Черниговская	313,1	362,5	418,6	377,6	281,6	377,6	41,0
города							
Киев	4426,8	5337,3	8653,4	17628,5	23726,3	36097,5	-27444,1
Севастополь	101,5	109,2	124,0	55,2	51,8	75,6	48,4

Выводы:

1. Рассмотренная характеристика внешнеэкономической деятельности АР Крым позволяет сделать вывод о положительных тенденциях роста экспорта товаров и услуг, опережающих импорт, главных отраслях, производящих экспортную продукцию, однако экспортные возможности производственного потенциала, используются для производства экспортной продукции и услуг используются на 39 %. Экономика располагает серьезными резервами дальнейшего роста.
2. Обоснованная методика экономической эффективности внешнеэкономической торговли товарами и услугами представляет собой соотношение дохода от экспорта и производственного потенциала АР Крым. Установлено, что имело место тенденция роста отдачи экспорта на производственный потенциал.
3. Сложившееся положение за последние годы с превышением импорта зарубежных товаров над экспортом из областей Украины требует очень серьезных решений и изменения внешнеэкономической политики. Ставка на то, что ценой отказа от единого экономического пространства с Россией, Белоруссией и Казахстаном и увеличение экспорта на Запад не привела к положительному итогу. Надо серьезно изменить внешнеэкономические взгляды на сложившуюся ситуацию.

Список использованных источников

1. Статистичний щорічник Автономної Республіки Крим. – 2009. – Сімферополь, ГУС в АРК. – 653 с.
2. Всемирный банк: обзор экономической ситуации в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://economics.unian.net/rus/detail/171168>.

Саркісов А.Ю.

УДК: 33

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ АПК ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Агропромисловий комплекс є найбільшим комплексом виробничого блоку Херсонської області. Значний агропромисловий потенціал регіону сприяв формуванню багатогалузевого агропромислового виробництва. Трансформаційні процеси, які мали місце протягом останніх 19 років, докорінно змінили структуру агропромислового виробництва в області.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ АПК ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Метою нашого дослідження є визначення основних найбільш суттєвих рис та проблем сучасного розвитку АПК Херсонської області.

Серед основних особливостей, характерних для сучасного розвитку АПК регіону – трансформація організаційно-економічних форм господарств та формування багатокладного АПК. Реорганізація великих товарних сільськогосподарських підприємств радянського типу сприяла збільшенню кількості фермерських господарств та особистих господарств населення, появі сільськогосподарських підприємств ринкової типу різних форм власності (передусім, приватних форм власності та акціонерних товариств, частка підприємств державної форми власності нині менше 1%), формуванню нових інтегрованих формувань на засадах поєднання агропромислової та агропромислово-фінансової інтеграцій. Як наслідок цього процесу – дезінтеграція організаційно-виробничої структури АПК, що призвело до подрібненості господарств та землеволодінь (одних тільки фермерських господарств налічується близько 2 тис.).

Трансформаційні процеси в землеволодінні та землекористуванні. Під час реформування АПК мали місце докорінні зміни в структурі володіння та використання земельних ресурсів. Внаслідок розпаювання земель в сільській місцевості посилились процеси подрібненості земельних наділів. Протягом періоду проведення земельної реформи виникла нова форма використання земельних ресурсів – оренда земель сільськогосподарського призначення. Орендні відносини на селі в умовах мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення та заборони продажу земель іноземним громадянам (згідно із законами та нормативно-правовими актами Української держави у сфері земельних відносин) сприяли надходженню інвестиційних ресурсів в АПК та створенню спільних підприємств за участю іноземного капіталу. Ця нова форма дозволила за останні десять років сконцентрувати досить значні площі сільськогосподарських угідь на великих сільськогосподарських підприємствах та інтегрованих формуваннях.

Цей факт дозволяє зробити висновок про поступове посилення концентрації земель та, як наслідок, виробництва товарної сільськогосподарської продукції на великих підприємствах ринкового типу.

Особливістю сучасного розвитку АПК регіону є те, що більша частина сільськогосподарської продукції нині виробляється в індивідуальному секторі, представленому, в основному, особистими господарствами населення. Наші дослідження [2] показали, що за останні 19 років характерною тенденцією розвитку сільськогосподарського виробництва є збільшення частки виробництва сільськогосподарської продукції в особистих господарствах населення та одночасне зменшення виробництва товарної продукції на підприємствах АПК. Це явище характерне для кризового періоду розвитку АПК. Проте, поступове завойовування позицій громадського сектору, який власне і виробляє товарну сільськогосподарську продукцію, є об'єктивним та неминучим процесом.

В умовах багатокладності розвитку АПК важливою проблемою є інтеграційно-коопераційні процеси в агропромисловому виробництві в межах конкретної території. Нагальною проблемою, особливо для дрібних товаровиробників (фермерів, особистих господарств населення) є агросервісне забезпечення та переробка сільськогосподарської продукції.

Наголошуємо, виходячи з великої кількості фермерських господарств (навіть за умов їхнього якісного зменшення), які потребуватимуть всебічного агросервісного забезпечення (насамперед, в частині матеріально-технічного, кредитно-фінансового та консалтингового обслуговування), що основним має стати розвиток саме агросервісної інтеграції. На користь цієї думки говорить той факт, що основним акцептором цієї форми інтеграції має стати саме дрібний товаровиробник.

Для дрібних товаровиробників оптимальним є створення різного роду виробничих та агросервісних асоціацій, кооперативів з первинної переробки сільськогосподарської продукції, зі спільного використання сільськогосподарських угідь для оптимального науково обґрунтованого ведення сільського господарства (для запобігання занадто коротких сівозмін, що призводить до виснаження та деградації ґрунтового покриву) на засадах раціональної ротації сільськогосподарських культур у сівозмінах. Той факт, що подрібненість землеволодінь “ламає” сівозміну, наводить нас до висновку про необхідність кооперування між фермерами зі спільного використання сільськогосподарських угідь та впровадження науково обґрунтованих вкорочених сівозмін, коли фермери об'єднують свої сільськогосподарські угіддя та спільно чергують вирощування сільськогосподарських культур. Головною вимогою для вкорочених сівозмін має стати те, що найбільш цінні культури розміщувались після кращих попередників, рослини суцільного способу посіву чергувались пропасними, а бобові – небобовими, чергувались культури з глибокою- та дрібнопроникаючими кореневими системами [1].

Тенденцією сучасного сільськогосподарського виробництва Херсонської області є різкий крен у бік розвитку зернового господарства. Безумовно, така ситуація пояснюється кон'юнктурою ринку, де зерно є експортною сільськогосподарською культурою. Проте, такий дисбаланс негативно впливає на розвиток інших товарних сільськогосподарських культур регіону, передусім овочевого блоку культур, плодово-ягідних та кормових культур, останні з яких виступають умовою для розвитку тваринництва.

Економічно недоцільним та екологічно небезпечним вважаємо сплеск вирощування на соняшник, що також пояснюється збільшенням попиту на кінцеву продукцію цієї культури.

У зв'язку з погравленням розвитку та розширенням промислових потужностей великих товарних сільськогосподарських підприємств та інтегрованих формувань регіону, прогнозуємо поступове збільшення частки тваринницької продукції, а відтак – і розширення посівних площ, зайнятих кормовими культурами.

Аналіз сільськогосподарського виробництва та виробничої спеціалізації дрібних та середніх товаровиробників (передусім фермерських господарств) показав, що майже всі господарства цього типу спеціалізуються на рослинницькому напрямі. Умовою для мотивації вирощувати свійську тварину (особливо велику рогату худобу) в дрібних та середніх фермерських господарствах вбачаємо в реалізації таких кроків:

- збільшення закупівельних цін на реалізацію тваринницької продукції та розширення мережі виробничих кооперативів;
- зменшення кредитних ставок для розвитку та розширення фермерських господарств;
- державні цільові дотації для розвитку тваринницького напрямку в фермерських господарствах.

В умовах збільшення попиту населення на якісну (натуральну) сільськогосподарську продукцію прогнозуємо збільшення частки господарств (особливо, дрібних), які спеціалізуються на органічному землеробстві. Цей напрямок буде вигідною позицією для фермерів для виходу на нові ринки збуту та є можливістю для розширення фермерських господарств.

Тенденції та реалії розвитку сучасного АПК передбачають впровадження нових, гнучких до умов ринкової економіки, форм територіальної організації агропромислового виробництва. Найбільш раціональною та оптимальною з точки зору територіальної співпраці між основними учасниками агропромислового виробництва та збільшення частки товарної продукції в дрібних господарствах вважаємо кластерну організацію виробництва. В межах АПК регіону пропонуємо створення агропромислових кластерів. На нашу думку, створення таких форм територіальної організації агропромислового виробництва сприятиме впровадженню нових інноваційних методів організації та управління розвитком агропромислового виробництва на території регіону, збільшенню ефективності виробництва в дрібних та середніх господарствах, розширенню виробництва товарної продукції в особистих господарствах населення та поступовому переході їх до фермерського типу господарювання, розвитку інтеграційно-коопераційних процесів в АПК регіону.

Оптимальними, на нашу думку, умовами для створення агропромислового кластеру є:

- наявність одного або декількох великих підприємств-інтеграторів;
- наявність розвинутої ринкової інфраструктури;
- наявність інтегрованих формувань;
- наявність переробних потужностей;
- наявність консалтингових організацій;
- близькість до науково-інноваційних центрів;
- організація каналів збуту сільськогосподарської продукції;
- готовність дрібних товаровиробників до кооперації;
- лояльність місцевих адміністрацій та інших управлінських структур до реалізації проекту кластера.

Висновки. Проведене дослідження дозволило виявити найбільш характерні особливості сучасного розвитку АПК Херсонського регіону. Сучасні процеси в АПК характеризуються значною подрібненістю форм господарювання; диспропорцією виробництва сільськогосподарської продукції в індивідуальному та громадському секторах; дисбалансом розвитку рослинницької та тваринницької галузей. Прогнозуємо поступове посилення процесів концентрації сільськогосподарського виробництва на середніх та великих сільськогосподарських підприємствах, зростання ролі інтегрованих формувань в АПК регіону, збільшення частки тваринницької продукції в господарствах регіону; наголошуємо на пріоритетності розвитку агросервісної інтеграції. В перспективах наших досліджень – вивчення процесів формування та розвитку агропромислових кластерів в Херсонській області.

Джерела та література:

1. Научно обоснованная система земледелия Херсонской области / [ред. Лисица Г.А.; редкол.: Бычков В.В., Остапов В.И., Журавлев А.И.] – Херсон: Облполиграфиздат, 1987. – 445 с.
2. Саркісов А. Особливості розвитку різних форм господарювання в АПК Херсонської області / Аршавір Саркісов // Часопис соціально-економічної географії ХНУ імені В.Н. Каразіна. – 2009. – Випуск 6 (1). – С. 188-193